

CRONOS CEL NEÎNDURĂTOR

Pe Cronos l-au chemat la viață muștrările de cuget ale zeilor, și de aceea el trebuie să sufere atîta vreme cît mai există timpul. Trebuie să existe în chip de conștiință a vinovăției și trebuie să fie conștient de existența sa. Cronos este timpul însuși — timpul care se recunoaște pe sine, timpul care poartă pieirea cea nedreaptă și înmormîntarea conștiințelor, supraviețuind tuturor. Prin Cronos zeii își osîndesc propria lor naivitate edenică. De n-ar exista Cronos, zeii n-ar ști că sînt nemuritori și n-ar putea domni peste lucrurile, oamenii și lumile trecătoare cu conștiința infinitului în creierele lor.

În Cronos veșnicia în timp s-a preschimbat în existență veșnică, însă el a plătit un preț mare pentru această transformare. În fiecare clipă e nevoit să-și croiască o albie de timp, trebuie să piară în fiecare clipă de dragul nemuririi. Și știe că acțiunea sa zămislitoare de timp îl nimicește și pe el însuși. Autonimicirea lui Cronos este zbaterea ființării în strînsoarea existenței : cîtă vreme existența există, ființarea nu este ființare prin ea însăși, ci prin purtătoarea ei — creația. Existența e veșnică în liniștea ei angelică, în vreme ce ființarea se nimicește pe sine necontenit, pentru a putea dăi-

nui în creație. Veșnicia este solitudinea cosmică a lumii, ființarea este destinul însuși.

Timpul este destin ; el e destinul lucrurilor, al lumilor și al oamenilor ; însă timpul e creat de lucruri, de lumi și de oameni. Acestea sînt ceea ce sînt prin ele însele, au un chip de sine stătător, își trăiesc propria lor viață, nu se limitează doar la a fi ci ființează, ființează prin faptul că acționează, acționează pentru că acțiunea este esența lor, ea este esența lor pentru că ele ființează, ființează pentru că sînt ceea ce sînt, n-au ce face, s-au născut, trebuie să trăiască, iar acest fapt nu depinde de ele. De vreme ce există, trebuie să trăiască.

În ciuda voinței sale, Cronos a devenit purtător al destinului. Existența, simbol al neputinței zeilor, în care neputința rostogolește în fața ei stînca activității la care nu poate parveni această existență a devenit destin datorită ființării individuale, a existenței lui Cronos. Din momentul în care devine conștientă de sine, existența se preschimbă în destin. Iar existența conștientă de ea însăși înseamnă faptă și înfruntarea faptei.

Fapta înseamnă destin. Muritor și nemuritor, pur și impur, adevăr și fals, totul se zămislește pe sine însuși prin faptă. Timpul creează impresia că ar fi purtător al destinului, Cronos are de asemenea o aparență fatidică, însă timpul nu este destinul însuși, și nici Cronos. Atît timpul cît și Cronos au luat naștere prin faptă. Fără mișcare, fără acțiune, timpul nu există. Însă Cronos și timpul se zămislesc pe ei înșiși — dacă devin conștienți de ei înșiși. Atunci ei sînt și destin.

Cronos, cel purtător de destin, își creează propriul destin. În aceasta și constă tragedia sa. În el se ciocnesc fără încetare lumea și el însuși, existența și ființarea, puritatea și impuritatea, naivitatea și cunoașterea, timpul și conștiința timpului,

creația și pieirea. De aceea Cronos, încarnare a conștiinței vinovăției, e crâncen. E neîndurător față de lume și față de el însuși. Cronos, timpul, nu ține seama de considerente morale, singurul răspunzător pentru faptele sale e doar el însuși, însă faptele îi sînt limitate, înșeuate de cei care l-au zămislit : zeii.

Zeii au învăluit acțiunea lui Cronos, crearea timpului său și autocrearea sa în vâlul pseudo-cunoșterii, al cunoașterii parțiale ; dacă Cronos ar cunoaște tot ceea ce se ascunde în creație, atunci el ar fi mai puternic decît zeii, i-ar putea învinge și subjuga ; ar putea răsturna ierarhia zeilor, ordinea stabilită a lumii. Sau, ceea ce ar fi și mai rău, dacă Cronos ar înțelege lumea, s-ar putea distruge pe sine, căci, oricum, el piere neîncetat prin faptă ; de ce n-ar năzui deci la adevărul pieirii irevocabile, de ce n-ar alege soluția definitivă, aceea a prăbușirii în neant ?

Dacă piere Cronos, lumea ce ființează moare. Zeii se degradează pînă la imperfecțiune, căci perfecțiunea, dacă vrea să rămînă perfecțiune, trebuie să ia cunoștința de sine. Atotputernicie divină există numai în Cronos. În afara lui nu este posibilă ființare, ci numai existență, frig cosmic.

Cronos trebuie să trăiască și să rămînă inconștient, deși el e conștienta însăși. Dreptul la existență al științei sale este neștiința. Știința sa este știința prezentului ; neștiința sa — lipsa de perspectivă a viitorului ; ziua de Azi aparține lui Cronos, viitorul — zeilor. Puterile învăluite în ceață și-au păstrat pentru ele viitorul, vrînd astfel să pară mai puternice decît cel în care s-a întrupat conștienta lor. Zeii se furișează mereu în viitor pentru ca, în vreme ce își mestecă prezentul, Cronos să guste și izurile înnebunitoare ale viitorului : zeii vicleni

strecoară cite un dram de viitor în prezent pentru a-l putea ademeni pe Cronos înspre Mîine.

Atunci cînd Cronos a fost nevoit să-și dea seama că numai ziua de Azi îi aparține și că zeii îl înșeală fără încetare, el, purtător doar al conștientei zeilor, a devenit conștient de propria sa existență. Din acel moment Cronos a încetat să fie numai un simplu mediu al timpului conștient, prin care zeii își scapără fulgerul voinței lor și fac din el un purtător al duratei, a încetat să fie doar un purtător independent al ritmului universal și s-a preschimbat el însuși în ritm, în metronom creator al ritmului său propriu, care știe că poate impune acest ritm duratei care i-a fost dată de către zei.

Drumul său era trasat de zei : din materii dure, ei au frămîntat și creat un făgaș nemilos înaintea vieții lui Cronos. Prin aceasta însă au dăruit formă doar trecutului — căci lui Cronos i-au dat ziua de Azi, prezentul lui Cronos îi aparține acestuia, nimeni nu i-l poate lua, iar el știe că timpul prezent, prezentul actual este chiar el însuși.

Cronos, conștient de prezentul care îi aparține, devorează, căci el, căruia îi e dată numai ziua de Azi, grămăjoara de întîmplări a lumii sale mărginite nu poate face altceva decît să se înbuibe, să trăiască prin aparențe și nu prin prezentul adevărat. Iar zeii se delectau cinici la vederea lui Cronos cel dezlănțuit. Știau că ei sînt oricum indestructibili, îl lăsau deci pe nebun să-și facă de cap, să devoreze lumea, chiar și pe proprii săi copii, să nimicească totul în jur după bunul său plac și să-și ducă viața cea de toate zilele. Astfel Cronos cel rătăcit în Azi lăsă pe seama destinului viitorului, adăpostul sigur al zeilor. Căci, pentru a-și putea păstra pentru ei viitorul, zeii au croit un făgaș riguros trecutului, au azvîrlit prezentul în voia unui destin independent pentru a se putea

desfăta cu spectacolul pierii, al cramponării iraționale de timp, al forței creatoare ce se irosește și se istovește în devorare — spectacol care le întârea conștiința nemuririi.

I-au venit de hac lui Cronos prin viclenie. I-au dăruit ziua de Azi, pentru a i-o fura ; i-au dăruit un prezent actual, pentru a nu-l putea zări pe cel virtual. Din partea zeilor a primit doar prezentul ce izvora din trecut, din Ieri, pentru ca și din viitor el să poată observa numai trecutul — făgașul, limitele, povara. I-au luat lui Cronos prezentul cel pur, căci, dacă el ar deveni conștient de adevăratul său prezent, ar putea depăși cu privirea ziua de Azi. Azi și prezentul sînt două lumi diferite : Azi este îmbrățișarea trecutului, în vreme ce prezentul e o lume ce se detașează de trecut și se zidește pe ea însăși, lumea care cutează să fie ea însăși, lumea care se înfruntă pe ea însăși.

Lui Cronos îi aparține numai Azi. El are doar un trecut, un făgaș dăruit de zei prin care își tîrăște trupul care i se înăbușă în Azi ; de ce și-ar căuta dar viitorul în sine însuși ? Jertfindu-l pe Azi, zeii au stîrpit din el viitorul. Viitorul nu izvoraște din Cronos, ci este un soi de profecie exterioară și independentă de el, un crez ce se întinde ca o obscură și intangibilă esență de opiu hărăzită lui Cronos cel mai tot timpul mahmur și dezgustat de Azi. Căci el se împotmolește în Azi, iar viitorul său devine pentru el tot destin — putere neștiutoare ce se înstăpînește neîndurătoare asupra sa. Pentru Cronos prezentul încetează să mai existe : Azi este doar un tentacul al trecutului ce se întinde în prezent ; viitorul trebuie să fie diferit, gîndește Cronos și, în furia sa, își îndreaptă acum privirea doar spre destin. Prin implorarea sa, el se reîntoarce la zei.

Și-a pierdut prezentul în Azi, dar știe că își mai și devorează prezentul în Azi. Cu toții știm, în clipele noastre lucide, că în Azi ne mistuim prezentul. A-ți mistui prezentul înseamnă a te mistui pe tine însuși. Știind acestea, Cronos caută o cale de ieșire prin protest, iar prin distrugerea de sine o rezolvare liniștitoare. Știa că se poate elibera din Azi numai prin sinucidere. A decis, însă hotărîrea sa nu dovedea nici un dram de înțelepciune. Timpul nu poate fi nimicit, iar atunci cînd timpul conștient își caută un refugiu în cel inconștient, timpul lipsit de conștientă recrează, iar și iar, conștiința : sinuciderea lui Cronos nu e decît o pălăvrăgeală limbută, o joacă a lui cu ceea ce nu poate fi schimbat.

Iar Cronos a luat o hotărîre stupidă, deși știa că hotărîrea lui era stupidă. Zeii i-au dăruit dreptul de a-și privi și judeca propriile sale acțiuni. A deslușit adevăratele resorturi ale deciziei sale, numai că și le-a tăgăduit chiar față de sine. Căci Cronos nu vroia prezentul și înfruntarea gîndului, a faptei, ci doar ziua de Azi, traiul fără noimă, nu vroia nici să se nimicească pe sine, știa că aceasta nu-i stă în putință, mințea doar, se mințea chiar și pe sine, se amăgea vorbind despre sinucidere. Nu îndrăznește să-și recunoască mobilurile josnice, căci avînd conștiința nemerniciei sale n-ar mai putea savura ziua de Azi, din pricina dezgustului moral față de sine. Cel care trăiește numai în Azi, cel care nu vrea să trăiască în prezent, cel care nu vrea să înfrunte lumea cu privirea, cel care doar minte și se fofilează cu abilitate, acela nu dispune de o conștiință morală. Cronos se mințea pe sine însuși, el nu vroia să se sinucidă, ci să ucidă.

Vroia să-l ucidă pe Uranus, propriul său tată, zeul creației, al prezenței : lui i-au impus zeii sar-

cina dezgustătoare de a-l nimici pe tatăl său, mereu activul, creatorul, zămislitorul de valori Uranus. Uranus e nemuritor, lui nu-i poate fi luată existența, însă a-i nimici fecunditatea, puterea creatoare, este sinonim cu a ucide prezentul. Ziua de Azi ucide prezentul, timpul conștient, timpul lui Cronos se întoarce împotriva prezentului atunci când vrea să macine în golul zilei de Azi, când se amăgește că ar fi moara de sine stătătoare a lumii. Căci timpul său este moara apei, a vântului, a aburului, a curentului — timpul lucrurilor, al valorilor; cu toate că el are o conștiință de sine, cu toate că umblă slobod încoace și încolo, totuși nu el este cel care pășește în sine, ci conștiința timpului lucrurilor, al valorilor, hoinărește liber în ființa sa.

Cronos l-a schilodit pe Uranus. I-a luat ceea ce constituia esența acestuia: puterea creatoare, zămislitoare. Iar lumea nu s-a cutremurat de această mîrșăvie. Zeii au clipit din ochi cu complicitate, iar oamenii au tăcut, la fel cum au mai făcut și în atîtea alte ocazii, de cînd i-a creat Uranus. În sinea lor, ei aruncau vina și responsabilitatea asupra zeilor, blestemau destinul, ocărau inexorabilitatea timpului și, lamentîndu-se astfel, au inventat măsurarea timpului, pentru ca de acum înainte să poată da vina nu pe timp ci pe ceasul rău, vinovat de soarta lor nefericită, ca nu cumva să-și atragă asupra-le supărarea zeilor. Cronos și-a atins scopul nemărturisit: acela de a șterge din conștiința timpului conștiința prezenței, dorința zămislirii de valori, credința în puterea creatoare. Deasupra lumii el a făcut stăpîină ziua de Azi.

Nu de puține ori Azi este mai puternic decît orice prezență, mulțumită însușirii sale de a împrumuta luciului stins și cenușiu al lucrurilor o atracție senzuală. Prinsă în sfera acestei atracții, rațiunea care

controlează conștiința este acoperită de valuri voluptuoase, iar acestea seacă autonomia Eului, conștiința responsabilității proprii creației, ținuta morală. Azi îl trage pe om pe sfoară ; clipei îi dă, prin dilatare, o aparență de infinit, pentru a o mistui mai apoi fără urmă ; Azi împodobeste trecutul cu nimbul gloriei, pentru ca beatitudinea omului să nu fie tulburată de nimic, el face ca viitorul să apară lesnicios și depărtat, pentru ca dorința de statornicie să nu-i atragă cumva pe oameni înspre Mîine. Azi e un codoș. El face pe codoșul pentru trecut și pentru viitor, pentru a evita să apară exigența prezenței, pentru a împiedica ființele căzute în mrejele lui Azi să treacă la fapte, la zărirea adevăratului chip al realității.

Zei au dat frîu liber furiei distrugătoare a lui Cronos, dar, cum și ei au un destin al lor, fapta s-a răsfrînt asupra autorilor ei morali. Cronos s-a întors împotriva viitorului, teritoriu divin, fiindcă scufundarea sa în trecut era tulburată pînă și de presimțirea infinității. În vreme ce, prin tatăl său, se întorcea împotriva puterii creatoare, prin fiii săi el răpea viitorul : după nașterea copiilor săi i-a devorat, ferecînd în stomacul său ceea ce, din el, fusese mai bun decît el însuși. Acum fericirea îi putea fi deplină. Nu mai era nevoie să privească înainte, pentru el viitorul nu mai exista, se putea dezlănțui în voie, căci zăvorîse conștiința în ființa sa trupească, făcuse ca Mîine să decadă la treapta schimburilor biologice, a digestiei.

A fost greșeala zeilor că el a putut ajunge aici, însă zeii n-au tras învățăminte din lecția morală, cu toate că rareori se întîmplă ca destinul să ne ofere o lecție morală ; ne-o oferim de cele mai multe ori noi înșine, dacă sîntem capabili să privim în față faptele noastre. E drept că destinul nostru ne poate ajuta să tragem concluziile acțiunilor noastre,

însă lecția o predăm noi înșine și tot noi o învățăm — deci și dreptul de a trage concluzii ne aparține. Aceasta dacă știm să tragem o concluzie, dacă știm să judecăm, dacă ne înfruntăm faptele. Dacă avem ce înfrunța. Dacă avem o faptă a noastră. Sau cel puțin o tăcere a noastră. Și tăcerea poate fi înfruntată, și ea poate fi faptă; o faptă sterilă, e drept, dar cel puțin demnă, în sterilitatea ei, de o judecată de sine onestă. Ea reprezintă ceva ce poate fi înfruntat, căci destinul te poate sili să devii complice uneori, dar complicitatea, și ea, poate fi măsurată, spre deosebire de josnicie, care nu are grația.

Zeii au greșit — din punctul lor de vedere — când l-au creat pe Cronos lipsit de viitor. Conștiința timpului, oricât ar fi ea de înțeleaptă, vede din viitor doar un arc vag, o puritate de un univoc înșelător, o consolare de sine ce se pierde în infinit — dar și această consolare e necesară. Refuzându-i viitorul, zeii l-au lipsit pe Cronos de posibilitatea consolării. Însă i-au ascuns totodată și posibilitatea prezenței, a creației. Prin creație zeii se atrofiază în mod irevocabil, astfel că au fost nevoiți s-o ascundă, nici nu puteau face altfel.

Prezența desființează viitorul; acesta îl transformă pe Mîine în Azi, pentru că, în creație, în producerea de valori ce se autoregenerează, și Mîine înseamnă prezență: numai prezența în Azi te poate transporta în Mîine, creația, fapta responsabilă. Aici și acum e Azi, și mîine e Azi, și poimîine e Azi — *aceasta* înseamnă starea de prezență.

Prezența nu este unitatea dintre trecut și viitor. Prezența este — înainte de toate — ea însăși. Mîine devine Mîine nu datorită lui Azi, ci datorită lui însuși, prin faptul că dă naștere unor creații mărețe, unor fapte însemnate. Esența vieții o constituie nu arcul biologic, nici succesiunea generațiilor,

ci succesiunea independentă a valorilor prin care fiecare epocă își realizează timpul propriu. Fapta concentrează timpul într-un nod cuantic, în afara faptei nu poate exista timp conștient. Trecutul și viitorul se înșiruie unul lângă celălalt, arătându-se sub forma ordinii paralele a valorilor. Viața conștientă este ordinea valorică a simultaneității.

Cronos nu avea o conștiință a timpului, însă el știa acest lucru; l-a cuprins deznădejdea, căci viitorul îi fusese răpit, zeii i-l dăduseră numai pe Azi, fără a-i da și prezența. În obtuza sa nebunie era incapabil să priceapă că este în stare să făurească el însuși viitorul dacă îl va înfrunța pe Azi. Dar el nu vroia să-l înfrunte. Ura în copiii săi singura consolare a celor care viețuiesc în Azi: posibilitatea continuității. De vreme ce nu putea crea, s-ar fi putut măcar agăța de cursul vieții. Zămislirea vieții aduce în lumină noi posibilități ale creației; omul se poate agăța de lumea fiilor, nepoților săi, de viitor. Nici de acest lucru Cronos nu era capabil.

Zilele i se scurgeau în trândăvie și plictis, inactivitatea îl excludea din propriul său timp; deși purta cu sine timpul conștient, acesta nu era timpul său. E adevărat că nu-i stătea în putere să intervină în cursul lumii, al vieții conștiente, dar s-ar fi putut totuși folosi de propriul său timp în mod relativ suveran. Individul are, de asemenea, timpul său de sine stătător: timp finit și determinat, dar, cu toate acestea, un timp propriu, maleabil, căruia i se poate imprima un ritm de sine stătător. Individul, și el, își poate crea timpul său: el este nevoit să creeze timp, deoarece trăiește, iar tot ceea ce viețuiește își creează timp, însă de el depinde în cea mai mare măsură cum va fi timpul său și în ce fel va pulsa acesta în vreme ce umple durata asupra căreia nu are nici o putere. Împreună cu

viața, individul primește în dar un sac de timp, o durată goală așezată într-un spațiu magnetic. El trebuie să umple spațiul timpului, indiferent în ce fel, îl privește cum va croi spațiul cu timpul său, de el depinde în ce măsură va ajunge la înțelegerea posibilităților și responsabilităților sale. Iar faptele sale îi vor dărui acel timp care este al lui propriu.

A prinde timpul propriu — iată marea șansă ce i se oferă individului pentru a deveni contemporan cu sine însuși. Cronos a rămas în afara timpului său propriu pentru că n-a acționat, n-a devenit o personalitate autonomă, s-a acceptat și pe sine însuși în felul în care venise pe lume prin voința zeilor. Ar fi trebuit să creeze un nou spațiu material și spiritual pentru a putea avea un timp al său propriu. Prin faptă, prin creație, timpul trebuie transformat în spațiu, iar asimilarea creației va oferi timpului spații pentru noi zămisliri. În fața individului creator timpul se înfățișează ca domeniu al posibilităților, iar spațiul ca domeniu al realității. Dar și reversul e valabil : spațiul individualizează lumea ca realitate a timpului, iar timpul ca posibilitate a existenței noului spațiu. Dintre cele patru elemente unul aparține zilei de Mîine : posibilitatea existenței noului spațiu ; unul — trecutului : realitatea spațiului ; două aparțin prezentei : timpul ca posibilitate a creației și timpul ca realitate a creației. Timpul este al nostru. Noi sîntem cei care îl creăm ; oricum sîntem nevoiți să-l creăm, dar noi îl creăm. Îl luăm în posesie, căci nu putem face altminteri, el ne aparține, este premisa noastră, sălășluiește în noi pentru că noi sălășluim în lume, dar noi îl facem să devină el însuși, noi îi dăm un profil, îl frămîntăm, îl modelăm, îl preschimbăm într-o unealtă a prezentei noastre.

Cronos a pierdut și această șansă ce i se oferea. S-a mințit încă o dată pe sine, de data aceasta însă a făcut-o cu seriozitate și îndărătnicie convingătoare, așa cum pot minți numai cei ce se înșeală pe ei înșiși. S-a hotărît să răpească trecutul. A ticluit un plan viclean, a pregătit amănunțit prinderea în capcană a prezentului. Mai întâi a zămislit un fiu, pe Zeus, s-a prefăcut însă că nu observă semnele așteptării pruncului. Femeia sa, înspăimântată, își născu fiul într-un loc tainic, o peșteră, ca să-l salveze de la soarta celorlalți copii ai ei, pe care Cronos îi devorase. El rîndui astfel educația lui Zeus încît în fiul său să se trezească dorința de răzvrătire : l-a asmuțit împotriva lui însuși, pentru ca să poată învinge prezentul în marea înfruntare, să-i poată supune pe zei, pe cei care viețuiesc și, totodată, pe aceia care vor viețui vreodată. Să urce trecutul în spinarea lui Azi, să guverneze în numele trecutului — acesta îi era planul.

Cînd în Zeus răzvrătirea crescuse și deveni puternică, dezlănțuind marea bătălie dintre forțele divine, Cronos văzu că planul i se împlinește și invocă trecutul : îl chemă într-ajutor pe Tanathos, zeul morții, ca acesta să ia lumea în posesie, și pe Zeus și pe el însuși deopotrivă, să se instăpînească asupra a tot ceea ce aspiră la viață. Tanathos nu se pricepe să ucidă, ci doar să ia în posesie, să întoarcă viața din drum și s-o călăuzească nu spre viață ci spre moarte ; el nu poate nimici viața, dar o poate face unidimensională — poate întoarce spre moarte privirile îndreptate spre viață ale celor ce trăiesc. Tanathos conferă tuturor lucrurilor existente un sens unic : apropierea de moarte. Viața pe care a luat-o el în posesie cade în afara prezentu-

lui și se năpustește în Azi. Trecutul se prăbușește de asemenea în Azi. Tanaticul sens unic prinde viitorul în mrejele sale pentru că dorește să răpească trecutul ; cel care provoacă moartea invocă moartea din trecut, potrivit dialecticii noțiunilor contrare.

Trecutul se întinde și se face stăpîn asupra prezentului, răpind astfel din Azi prezența. El se dă drept valoare unică, atîrnă cu dărnicie podoabele sale pe pieptul celor care trăiesc în Azi, dar încătușează dorința de acțiune cu lanțurile neîncrederii, ale inferiorității. Cu toate acestea, trecutul nu justifică nimic : toate lucrurile se pot justifica numai pe ele însele, toate devin ceea ce sînt prin faptul că au reușit să pășească în afara trecutului, că au cutezat și au izbutit să devină ele însele. Odinioară trecutul, sub forma unei alte prezențe, a fost el însuși și tocmai acest fapt îi conferă în prezent o valoare ; nu cramponarea de prezent, ci propria plenitudine îl face să fie demn de el însuși. Prezentul nu poate justifica vreun trecut, la fel cum nici viitorul nu devine ceea ce poate deveni datorită faptului că prezentul există aici și acum. Prezentul nu poate fi justificat de trecut, numai Azi poate fi, numai faptele pasive, acțiunile goale — trecutul nu poate justifica crearea de noi valori, prezența.

Cronos s-a răzbunat cumplit pe lumea conștientă aruncîndu-l pe Azi în robia trecutului și a viitorului. A instaurat domnia trecutului, i-a izgonit astfel pe zei din viitor și, împreună cu ei, și pe oameni ; lumea lui Azi nu are nici prezent, nici viitor, ci numai trecut. Acesta acoperă totul cu masa lui gelatinoasă care scapă printre degete : nimic nu mai este el însuși, toate sînt altcineva, și își poartă doar partea de trecut care le-a fost hărăzită. Pînă și Azi devine trecut, veselie desfrînului e înlocuită și ea de o melancolică deprimare ;

Cronos triumfă, dar nu-i mai rămîne decît să-și jelească biruința inumană, nu se mai poate suporta nici măcar pe sine, nu mai e în stare să-și poarte mai departe povara planului. Și abandonează pe neașteptate lupta, căci nu se poate nimici pe sine și e incapabil să suporte reușita planului. N-a fost apt să-și întrebuițeze conștiința pentru crearea unui ritm de sine stătător, de acum înainte destinul său e cel al duratei private de viață: destin al stîncii, al mării ori al stelelor care, ca și el, nu cunosc noțiunea timpului, ci există pur și simplu.

Zeii au împlinit destinul lui Cronos: l-au zăvorît în măruntaiele pămîntului, acolo unde răzvrătirea nu mai e posibilă, acolo unde nu-i rămîne decît să numere marile ocazii pierdute. Să îndure pînă la capăt și în fiecîre moment moartea clipei, să piară fără a avea putința de a lupta și să știe că durata acestei pieiri e nemărginită în timp. Iar în vreme ce Cronos cel neîndurător suferă cumplit, fiul său Zeus domnește asupra lumii — Zeus, zeul cu frunte senină și cu vrere aprigă, cel care moștenește din lipsa de înțelegere a lui Cronos acea trăsătură pe care fiii o moștenesc atît de des de la părinți: dorința îndărătnică de a trăi în Azi, lipsa de înțelegere față de prezent.

Dar Zeus cunoaște acum și el secretul: pentru a putea fi prezent în lume trebuie să fie el însuși; încercînd să facă lumea să-i semene va cădea el însuși în capcana lui Azi. Zeus cunoaște secretul, dar nu are ce face cu el. Nu îndrăznește să-l rostească — se teme. Îi este teamă că cei care trăiesc în mod conștient vor scăpa de sub dominația sa. Însă esența lui Zeus este dominația lui Zeus. Și, fiindu-i teamă, își pierde puterea. Domnește numai peste o lume de aparențe, în vreme ce adevărata lume muncește pentru a-și crea propria pre-

zență și zîmbește cu maliție la vederea eforturilor neputincioase ale lui Zeus.

Oamenii trăiesc și ei. Luptele dintre zei, înfruntarea dintre Cronos și Zeus și toate celelalte conflicte fără sens i-au vlăguit oarecum, dar ei trăiesc, iar în locul în care liniile spațiului și ale timpului se întîlnesc pentru a rodi o viață unică și irepetabilă, acolo ia naștere fapta, creația, valoarea. Oamenii care au participat la luptele dintre zei s-au dovedit a fi mai înțelepți decît nemuritorii, căci ei sînt muritori. Mai devreme sau mai tîrziu ei trebuie să tragă învățămintele necesare : dacă vor ca speța lor să dăinuiască, trebuie să confere prezență unicității. Nu le este îngăduit să invoce nici trecutul — ca autojustificare — nici viitorul, ca scuză a neputinței lor. Acest lucru le este dat și nu altul, această existență pe care trebuie s-o accepte și să și-o însușească.

Nu avem nici o altă șansă în afara creației, a tot ceea ce ne face să devenim noi înșine. Și numai faptele cu care contribuim la modelarea chipului epocii noastre, numai ele ne fac să devenim noi înșine — faptele care ne conexează cu lumea, cu cei a căror acțiune depășește îmbuibarea și egoismele nesătule, cu cei care se unesc întru creație, căci nu se mulțumesc cu Azi, ci năzuiesc la mai mult, la infinit mai mult.